

NOTA BREU

Sphagnum subnitens (Sphagnaceae) al massís de les Guilleries (nord-est de Catalunya)

Sphagnum subnitens (Sphagnaceae) in the Guilleries massif (northeastern Catalonia)

Josep Gesti Perich*, Miquel Jover Benjumea**, Lluís Vilar Sais**

* C/ Sant Ignasi, 42. 17430 Santa Coloma de Farners.

** LAGP-Flora i Vegetació. Institut de Medi Ambient. Universitat de Girona. Campus de Montilivi. 17003 Girona.

Autor per la correspondència: Josep Gesti: A/e: josepgesti@gmail.com

Rebut: 20.08.2022. Acceptat: 28.08.2022. Publicat: 30.09.2022

Figura 1. *Sphagnum subnitens*, Santa Coloma de Farners: a) hàbitat, amb la surgència d'aigua al centre de la imatge; b) aspecte general del coixí d'esfagne; c) detall del gametòfit; d) detall del gametòfit amb càpsules.

Sphagnum subnitens Russow & Warnst.

Selva: Santa Coloma de Farners, roca granítica al peu d'una petita surgència d'aigua a l'obaga de les Roques d'en

Planes, 31TDG6634, 440 m, 17-VII-2022, leg. J. Gesti, M. Jover & L. Vilar (HGI-Br, registre pendent).

NOTA BREU

Donem a conèixer una nova localitat d'aquest esfagne al massís de les Guilleries, lluny de la seva àrea de distribució principal a Catalunya que és fonamentalment pirinenca, a les comarques situades entre l'Alta Ribagorça i el Ripollès (Font, 2022), on creix en prats inundats, sòls torbosos, boscos amb el sòl molt humit o entollat, marges de cursos d'aigua i talussos àcids i regalimosos, dels estatges montà i subalpí (Casas *et al.*, 2003; Brugués *et al.*, 2007).

Fora dels Pirineus se'n tenen testimonis del Montseny, per bé que Casas (1992, 1999) ja va constatar la desaparició de l'espècie del pla de Santa Fe (com també la de *S. papillosum* Lindb., que havia estat observada en aquest paratge); pel que fa a les localitats descobertes posteriorment a la vall de Santa Fe (Panareda *et al.*, 1981) i al Pla de la Calma (García-Pausas & Canalís, 1992) també han estat donades per desaparegudes per Sáez *et al.* (2018) que consideren extingides a escala regional les espècies d'esfagnes citades al massís.

Així doncs, les úniques poblacions extrapirinenques de *S. subnitens* conegudes actualment a Catalunya serien la de l'Ardenya (Vilar *et al.*, 2015) i la que donem a conèixer en aquest escrit a les Guilleries. En una recent visita a la localitat de l'Ardenya un de nosaltres (L. V., juny de 2022) ha pogut constatar una dràstica reducció de la població de *S. subnitens*, del qual només quedava un petit nucli de quatre caulidis.

A les Guilleries hem observat *S. subnitens* a l'obaga de les Roques d'en Planes, sobre unes roques granítiques on regalima l'aigua d'una petita surgència situada al marge d'una pista de desembosc oberta a principi de la dècada del 2000, actualment en desús (Fig. 1). El mes de juliol de 2022 el coixí de *Sphagnum* recobria una superfície quasi continua d'aproximadament 0,4 m², presentava una bona vitalitat i s'hi observaven nombroses càpsules. En algunes zones immediatament adjacents al coixí principal hi havia alguns fragments d'esfagne despresos, els quals tenien també una bona vitalitat i semblaven en procés de fixació al substrat, contribuint a l'expansió de la població a petita escala.

Des del punt de vista dels hàbitats naturals aquest poblament de *S. subnitens* correspon a l'hàbitat 54.4243⁺, precisament definit per incloure els «Poblaments d'esfagnes, residuals, de territoris extrapirinenques» (Carreras *et al.*, 2015). Al seu voltant, dins l'espai que ocupa la surgència, hi creixien *Calluna vulgaris* (L.) Hull, *Carex punctata* Gaudin, *Erica arborea* L., *E. scoparia* L. subsp. *scoparia*, *Eupatorium cannabinum* L. subsp. *cannabinum*, *Hedera helix* L., *Hypericum androsaemum* L., *Osmunda regalis* L., *Pteridium aquilinum* (L.) Kuhn subsp. *aquilinum*, *Salix atrocinerea* Brot., *Smilax aspera* L. i *Struthiopteris spicant* (L.) F.W. Weiss subsp. *spicant*. Quant als briòfits, es van observar algunes catifes de poca superfície de la molsa *Oxyrrhynchium hians* (Hedw.) Loeske i de l'hepàtica *Calypogeia fissa* (L.) Raddi.

Aquesta població d'esfagnes presenta una notable fragilitat, atès que depèn estrictament de l'aportació d'aigua constant de la surgència i del manteniment d'un recobriment

baix de la vegetació al seu voltant. En aquest sentit, la pista forestal –l'obertura de la qual podria haver donat lloc a la surgència– estaria afavorint la persistència de l'espai obert. Creiem, per tant, que per afavorir la conservació d'aquesta població caldria tenir especial cura en mantenir aquestes condicions, evitant tant el tancament excessiu del camí (mentre no sigui transitat) com l'afectació del marge que conté la població d'esfagne si la pista es torna a posar en servei pel desembosc.

Possiblement la presència de *S. subnitens* a la terra baixa de les comarques silíciques del NE de Catalunya (així com d'altres espècies del mateix gènere, com *S. compactum* Lam. & DC. a l'Albera) sigui més freqüent del que mostren les dades actuals, sempre i quan es donin les condicions adients d'humitat, substrat i cobertura de plantes vasculars, a més d'una estabilitat en aquestes condicions durant un temps suficient. En cas que la nostra sospita sigui encertada, la mida reduïda de les poblacions i la inaccessibilitat dels llocs on es fan deu dificultar la tasca de localitzar-les.

Bibliografia

- Brugués, M., Cros, R. M. & Guerra, J. (eds.). 2007. *Flora Briofítica Ibérica. Vol 1. Sphagnales, Andreaeales, Polytrichales, Tetraphidales, Buxbaumiales, Diphysciales*. Universidad de Murcia - Sociedad Española de Briología. Murcia. 183 p.
- Carreras, J., Ferré, A. & Vigo, J. (eds.). 2015. *Manual dels hàbitats de Catalunya. Volum VII. 5 Molleres i aiguamolls. 6 Roques, tarteres, glaceres, coves*. Generalitat de Catalunya, Departament de Territori i Sostenibilitat. Barcelona. 221 p.
- Casas, C. 1992. Una notícia històrica: *Sphagnum papillosum* Lindb. a Santa Fe de Montseny. *Orsis*, 7: 155-157.
- Casas, C. 1999. *Espècies de briòfits desaparegudes o en greu perill d'extinció al Montseny*. P. 27-31. In: III i IV Trobades d'Estudiosos del Montseny. Col·lecció Monografies, 27. Diputació de Barcelona. Barcelona. 321 p.
- Casas C., Brugués M. & Cros R. M. 2003. *Flora dels Briòfits dels Països Catalans. 1 Molses*. Institut d'Estudis Catalans. Barcelona. 278 p.
- Font, X. 2022. Mòdul de Flora i Vegetació. Banc de Dades de Biodiversitat de Catalunya. Generalitat de Catalunya i Universitat de Barcelona. Disponible a: <http://biodiver.bio.ub.es/biocat/homepage.html> [Data de consulta: 31 juliol 2022].
- García-Pausas, J. & Canalís, V. 1992. Addicions a la flora briològica del Montseny. *Orsis*, 7: 159.
- Panareda, J. M., Rosell, A. & Nuet, J. 1981. Una mullera amb esfagnes al Montseny. *Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural*, 46: 147-154.
- Sáez, L., Ruiz, E., Granzow, I. & Brugués, M. 2018. The bryophyte flora of the Montseny massif (northeastern Iberian Peninsula): conservation issues and an updated check-list. *Cryptogamie, Bryologie*, 39: 3-46.
- Vilar, L., Font, B., Jover, M., Viñas, X. & Lapeña, R. 2015. La població de *Sphagnum subnitens* al Massís de l'Ardenya (nordest de Catalunya). *Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural*, 79: 105-108.